

Správa o nariadení Rady (ES) č. 1435/2003 z 22. júla 2003 – stanovy Európskeho družstva (SCE)

SÚHRNNÁ SPRÁVA

EURÓPSKA KOMISIA

Generálne riaditeľstvo pre vnútorný trh, priemysel, podnikanie a MSP

Riaditeľstvo G – Ekosystémy II: Cestovný ruch, textil, digitálna transformácia priemyslu a sociálne hospodárstvo

Oddelenie G.2 – Blízkosť, sociálne hospodárstvo, kreatívny priemysel

Kontakt: Marie Boscherová

E-mail: GROW-SOCIAL-ENTERPRISE@ec.europa.eu

Európska komisia

B-1049 Brusel

Súhrnná správa a príprava seminára o nariadení Rady (ES) č. 1435/2003 z 22. júla 2003 – stanovy Európskeho družstva (SCE)

SÚHRNNÁ SPRÁVA

Celá súhrnná správa je k dispozícii v angličtine na tomto odkaze:

[4587f2b1-9252-406e-8ec3-5e31adbaffb3 en](#)

PRÁVNE UPOZORNENIE

Tento dokument bol vypracovaný pre Európsku komisiu, vyjadrujú sa v ňom však len názory autorov a Európska komisia nezodpovedá za žiadne dôsledky vyplývajúce z opakovaného použitia tejto publikácie. Viac informácií o Európskej únii je k dispozícii na internete (<http://www.europa.eu>).

Tlač	ISBN 978-92-68-22976-7	doi: 10.2873/9052672	ET-01-24-025-EN-C
PDF	ISBN 978-92-68-22975-0	doi: 10.2873/3934539	ET-01-24-025-EN-N

Rukopis dokončený v decembri [2024]

1. vydanie

Európska komisia nezodpovedá za žiadne dôsledky vyplývajúce z opakovaného použitia tejto publikácie.

Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024

© Európska únia, 2024

Politika opakovaného použitia dokumentov Európskej komisie sa vykonáva na základe rozhodnutia Komisie 2011/833/EÚ z 12. decembra 2011 o opakovanom použití dokumentov Komisie (Ú. v. EÚ L 330, 14.12.2011, s. 39). Pokiaľ nie je uvedené inak, opakované použitie tohto dokumentu je povolené na základe licencie Creative Commons Attribution 4.0 International (CC-BY 4.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>). To znamená, že opakované použitie je povolené za predpokladu, že sa riadne uvedie zdroj a označia sa všetky zmeny.

Akékoľvek použitie alebo reprodukcia prvkov, ktoré nie sú vo vlastníctve Európskej únie, môžu byť podmienené získaním súhlasu príslušných nositeľov práv.

Obsah

1.	Úvod	6
2.	Štruktúra, zdroje a základné prvky právneho rámca pre európske družstvo	6
3.	Mapovanie európskych družstiev	11
4.	Priaznivé faktory ovplyvňujúce zakladanie európskych družstiev	16
5.	Nepriaznivé faktory ovplyvňujúce zakladanie európskych družstiev.....	20

1. Úvod

V tejto súhrnnej správe sú zhrnuté zistenia projektu „Súhrnná správa a príprava seminára o nariadení Rady (ES) č. 1435/2003 z 22. júla 2003 – stanov Európskeho družstva (SCE)“ (výzva na predkladanie ponúk GROW/2023/LVP/0088, ktorú vyhlásila a riadi Európska komisia, GR GROW – Vnútný trh, priemysel, podnikanie a MSP).

V správe sa posudzuje súčasný stav uplatňovania stanov európskeho družstva v 30 členských štátoch EÚ/EHP, pričom sa sledujú tri vzájomne prepojené ciele: zmapovať existujúce európske družstvá v EÚ/EHP; pochopiť faktory ovplyvňujúce založenie európskeho družstva; poskytnúť súbor odporúčaní na ďalšie politické opatrenia.

2. Štruktúra, zdroje a základné prvky právneho rámca pre európske družstvo

V tejto súhrnnej správe sa analyzuje stav uplatňovania nariadenia Rady (ES) č. 1435/2003 (ďalej aj „nariadenie o európskych družstvách“ alebo „nariadenie“) v členských štátoch EÚ/EHP (ďalej len „členské štáty“)¹. Na úplné pochopenie povahy nariadenia a vplyvu na jeho uplatňovanie je potrebné opísať hlavné prvky, ktoré charakterizujú nariadenie o európskych družstvách a právnu formu, ktorá sa ním zavádza: a to európske družstvo (SCE).

2.1. Základné prvky európskeho družstva

Európske družstvo má tieto hlavné črty:

- má **právnú formu družstva**; má plnú **právnú subjektivitu**, ktorú získava zápisom do príslušného národného registra; **zodpovednosť členov** európskeho družstva je v zásade **obmedzená** na upísané základné imanie,

* Výskum na účely tejto súhrnnej správy sa uskutočnil od mája do augusta 2024. Európsky výskumný inštitút pre družstvá a sociálne podniky (EURICSE, www.euricse.eu) spracoval súhrnnú správu na základe sekundárneho výskumu, dotazníka a rozhovorov. Správu vypracoval profesor Antonio Fici (Univerzita Tor Vergata v Ríme), ktorý je vedúcim výskumným pracovníkom EURICSE, s príspevím Gianlucu Salvatoriho a Barbary Franchiniovovej (EURICSE) na základe odpovedí na dotazník, ktorý bol zaslaný tímu osobitne vymenovaných národných expertov pokrývajúcich celkovo 30 členských štátov EÚ/EHP. Menovite Rosalía Alfonso Sánchez, Franci Avsec, Adrián Barger, Josef Bergt, Dominik Bierecki, Vincent Caruana, James Doyle, Ifigeneia Douvitsa, David Hiez, Arcadia Hinescu, Hana Horak, Julianna Kiss, Ulrik Boe Kjeldsen, Jan Lasák, Tsvetelina Marinova, Deolinda Meira, Georg Miribung, Aušrinė Pasvenskienė, Patrik Patúš, Ville Pönkä, Sigurd Rysstad, Carl Svernlöv, Bram van Baelen, Ger J. H. van der Sangen. Relevantné poznatky poskytli aj vybrané zainteresované strany (t. j. zástupcovia existujúcich európskych družstiev, zástupcovia družstevného hnutia na vnútroštátnej úrovni a na úrovni EÚ, výskumní pracovníci a odborníci na družstevné právo), ktoré sa zúčastnili na seminári, ktorý sa konal v priestoroch Európskej komisie v septembri 2024. Hlavným cieľom seminára bolo zhodnotiť uplatňovanie nariadenia o európskych družstvách a diskutovať o výzvach súvisiacich s jeho uplatňovaním v snahe určiť potrebu a príležitosti na jeho zefektívnenie a zvýšenie jeho známosti na vnútroštátnej úrovni a medzi potenciálnymi zainteresovanými stranami.

¹ Nariadenie Rady (ES) č. 1435/2003 z 22. júla 2003 o stanovách Európskeho družstva (SCE), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32003R1435>.

- ide o **európsku právnu formu** organizácie – podobne ako „európska spoločnosť“ (*Societas Europaea*, SE) ustanovená v nariadení (ES) č. 2157/2001² –, keďže je založená podľa práva EÚ, a nie podľa vnútroštátneho práva členského štátu (hoci, ako sa uvádza ďalej, vnútroštátne právne predpisy členských štátov zohrávajú pri regulácii európskych družstiev významnú úlohu),
- ide o **dodatočnú a voliteľnú právnu formu** družstva, ktorú si môžu zvoliť európski občania a/alebo právnické osoby namiesto družstva, ktoré sa riadi vnútroštátnym právom (družstvá sú, aj keď rôznymi spôsobmi, uznávané a regulované vo všetkých jurisdikciách EÚ/EHP)³,
- musí spĺňať **požiadavku na cezhraničnú povahu**, keďže ho musia tvoriť (aspoň vo fáze založenia) občania a/alebo organizácie z aspoň dvoch členských štátov; európske družstvo však nemusí nevyhnutne vykonávať cezhraničné činnosti,
- európske družstvo má **právo premiestniť svoje sídlo** (ktoré sa musí zhodovať s jeho ústredím) do iného členského štátu,
- má **pohyblivú výšku základného imania** (ktoré však nikdy nesmie byť nižšie ako 30 000 EUR) a **pohyblivý počet členov** (najmenej päť fyzických osôb alebo dve právnické osoby); preto nie je potrebné formálne meniť stanovky európskeho družstva a zvyšovať alebo znižovať základné imanie s cieľom prijať nových členov alebo splatiť upísané vklady v prípade vystúpenia člena,
- jeho hlavným cieľom je **podpora záujmov členov**, a to konkrétne „uspokojovanie potrieb jeho členov, a/alebo rozvoj ich hospodárskej a sociálnej činnosti, najmä uzatváraním dohôd s nimi na dodávku tovarov alebo poskytovanie služieb alebo na výkon práce toho druhu, ktorý SCE vykonáva alebo zadáva“, potreby členov sa môžu uspokojovať aj podporou ich účasti na hospodárskej činnosti v jednom alebo vo viacerých európskych družstvách a/alebo v družstvách založených podľa vnútroštátneho práva,
- európske družstvo nepodlieha žiadnym obmedzeniam, pokiaľ ide o **hospodársku činnosť**, ktorú môže vykonávať na dosiahnutie svojich cieľov, svoje činnosti môže vykonávať aj prostredníctvom dcérskej spoločnosti,
- v súlade so svojím hlavným účelom vymedzeným zákonom sa európske družstvo skladá z „**členov, ktorí sa podieľajú na činnosti európskeho družstva**“, a to členov, ktorí používajú (ako zákazníci) alebo vyrábajú (ako zamestnanci alebo dodávatelia) tovar a služby európskeho družstva; európske družstvo môže prijať aj „**investujúcich členov (ktorí sa nepodieľajú na činnosti európskeho družstva)**“, ale len v rámci určitých obmedzení a podmienok,
- „**dvere**“ európskeho družstva sú **potenciálne „otvorené“** vďaka premenlivosti kapitálu a členstva, ktorá zjednodušuje prijímanie a vystupovanie členov, ako aj vďaka

² Nariadenie Rady (ES) č. 2157/2001 z 8. októbra 2001 o stanovách európskej spoločnosti (SE), <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX%3A32001R2157>.

³ Z tohto dôvodu možno európske družstvá považovať za 28. právny model družstva v EÚ.

⁴ Presnejšie, v článku 2 ods. 1, ktorým sa upravuje založenie európskeho družstva *ex novo* alebo zlúčením či splynutím existujúcich družstiev založených podľa vnútroštátneho práva, sa vyžaduje, aby zakladatelia mali bydlisko aspoň v dvoch členských štátoch a/alebo v prípade, ak ide o obchodné spoločnosti, družstvá a iné právne subjekty, aby sa spravovali právom aspoň dvoch rôznych členských štátov; aby sa družstvá, ktoré sa majú zlúčiť, spravovali právom aspoň dvoch rôznych členských štátov; a napokon, aby družstvo, ktoré sa má premeniť, malo aspoň dva roky prevádzkareň alebo dcérsku spoločnosť, ktorá sa spravuje právom iného členského štátu.

ochrane záujmov uchádzačov o členstvo, ktorým zákon v prípade zamietnutia členstva zaručuje možnosť odvolať sa na členskú schôdzu,

- je to **demokratická organizácia vedená členmi** (a nie kapitálom), v ktorej **má každý člen, ktorý sa podieľa na činnosti európskeho družstva, jeden hlas bez ohľadu na počet podielov, ktoré vlastní**, a investujúci členovia (ktorí sa nepodieľajú na činnosti európskeho družstva), ak sú prijatí za členov, nesmú mať spolu viac ako 25 % celkových hlasovacích práv; výnimky zo zásady „jeden člen – jeden hlas“ sú možné len v určitých medziach a za určitých podmienok stanovených zákonom⁵,
- jeho organizačnú štruktúru tvorí členská schôdza a – v závislosti od systému správy prijatého v stanovách – buď dozorný orgán, ktorý dohliada na plnenie povinností riadiaceho orgánu, a riadiaci orgán, ktorý zodpovedá za riadenie európskeho družstva a jeho zastupovanie v konaní s tretími stranami a v konaniach pred súdmi (**dualistický model**), alebo správny orgán, ktorý zodpovedá za riadenie európskeho družstva a jeho zastupovanie v konaniach s tretími stranami a v konaniach pred súdmi (**monistický model**),
- v súlade so svojím hlavným účelom a povahou členstva európske družstvo zvyčajne rozdeľuje **dividendy členom** úmerne (nie kapitálu, ktorý európske družstvo získalo, ale množstvu a/alebo kvalite ich činnosti v európskom družstve alebo služby, ktorú preň vykonali),
- európske družstvo **má „vlastný“ majetok**, konkrétne majetok, na ktorý členovia nemajú žiaden nárok, a to ani v prípade zániku členstva alebo zrušenia európskeho družstva; presnejšie, európske družstvo musí vytvoriť zákonný rezervný fond (aspoň vo výške minimálneho základného imania, t. j. 30 000 EUR), na ktorý členovia, ktorých členstvo v európskom družstve zanikne, nemajú nárok a ktorý sa spolu so zvyšným čistým obchodným majetkom európskeho družstva (t. j. majetkom, ktorý zostane po uspokojení všetkých veriteľov a vrátení vkladov členom) musí v čase zrušenia rozdeliť „podľa zásady nestranného prevodu“, teda previesť „na iný subjekt organizovaný v právnej forme družstva, ktorý sleduje podobné ciele alebo slúži všeobecnému záujmu“,
- európske družstvo **musí zabezpečiť účasť svojich zamestnancov** v súlade s ustanoveniami smernice 2003/72/ES⁶.

Právna identita európskeho družstva vyplývajúca z nariadenia o európskych družstvách je v súlade s družstevnou identitou uznanou a chránenou na medzinárodnej úrovni vo

⁵ Prvou možnou výnimkou je pridelenie väčšieho počtu hlasov členom v pomere k účasti člena na činnosti družstva ako zákazníka, poskytovateľa alebo zamestnanca. Toto pridelenie nesmie presiahnuť päť hlasov na člena alebo 30 % celkového počtu hlasovacích práv v závislosti od toho, ktorá z týchto hodnôt je nižšia (článok 59 ods. 2 prvý pododsek). Druhý predpoklad sa týka európskych družstiev, ktorých väčšina členov má právnu formu družstva. Ak to pripúšťa vnútroštátne právo, môže sa v stanovách európskeho družstva prideliť väčší počet hlasov v závislosti od miery účasti členov na činnosti družstva vrátane majetkovej účasti a/alebo od počtu členov každého člena európskeho družstva (článok 59 ods. 2 tretí pododsek). Tretia výnimka sa týka investujúcich členov, ktorým sa môže prideliť väčší počet hlasov, ak to pripúšťa vnútroštátne právo, v žiadnom prípade však nesmú spolu disponovať viac ako 25 % celkových hlasovacích práv (článok 59 ods. 3). Ďalšie osobitné výnimky sa týkajú európskych družstiev, ktoré sa zaoberajú finančnými alebo poisťovacími činnosťami (článok 59 ods. 2 druhý pododsek), a prideľovania väčšieho počtu hlasov zástupcom zamestnancov (článok 59 ods. 4).

⁶ Pozri článok 1 ods. 6 nariadenia (ES) č. 1435/2003. Smernica Rady 2003/72/ES z 22. júla 2003, ktorou sa dopĺňajú stanovy Európskeho družstva s ohľadom na účasť zamestnancov na riadení. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/ALL/?uri=celex%3A32003L0072>.

vyhlásení Medzinárodnej družstevnej aliancie z roku 1995⁷, ako aj v odporúčaní MOP č. 193/2002 o podpore družstiev⁸.

V porovnaní so štandardnou vnútroštátnou reguláciou družstiev na úrovni EÚ⁹ sa nariadenie o európskych družstvách líši predovšetkým vyššou minimálnou kapitálovou požiadavkou (30 000 EUR) na založenie európskeho družstva a povinnosťou európskych družstiev zabezpečiť účasť zamestnancov. Hoci ostatné požiadavky na európske družstvo sa zvyčajne odrážajú vo vnútroštátnych právnych predpisoch, ktoré upravujú identitu družstiev založených podľa vnútroštátneho práva¹⁰, európske družstvá nie sú totožné s takýmito družstvami. V niektorých krajinách môžu mať určité rozdiely vplyv na mieru prijatia nariadenia o európskych družstvách, ako sa zdôrazňuje v tejto súhrnnej správe.

2.2. Pramene práva európskych družstiev

V nariadení (ES) č. 1435/2003 sa nestanovuje úplná a autonómna regulácia európskych družstiev, ktoré sa riadia aj podľa vnútroštátneho práva členského štátu, v ktorom majú sídlo.

V článku 8 ods. 1 nariadenia (ES) č. 1435/2003 o rozhodnom práve sa totiž uvádza: „SCE sa spravuje:

- a) týmto nariadením;
- b) ak to toto nariadenie výslovne pripúšťa, ustanoveniami svojich stanov;
- c) vo veciach neupravených v tomto nariadení alebo vo veciach upravených týmto nariadením iba čiastočne vo zvyšnej časti, ktorá nie je upravená;
- d) právnymi predpismi, ktoré prijali členské štáty pri vykonávaní opatrení Spoločenstva týkajúcich sa výslovne SCE;
- e) právnymi predpismi členských štátov uplatniteľných na družstvo založené podľa práva členského štátu sídla SCE;
- f) ustanoveniami svojich stanov za rovnakých podmienok ako v prípade družstva založeného podľa práva členského štátu sídla SCE.“

Formálne je právo EÚ na prvom mieste v hierarchii prameňov práva európskych družstiev, zatiaľ čo vnútroštátne právo (krajiny zápisu) je na druhom mieste, pretože sa uplatňuje len na otázky, ktoré sa nariadením o európskych družstvách neupravujú, alebo aspekty, na ktoré sa uvedené nariadenie nevzťahuje. Situácia je však podstatne odlišná. V nariadení sa okrem všeobecného odkazu v článku 8 ods. 1 písm. c) nachádza 101 osobitných odkazov (rôznej povahy) na vnútroštátne právo a mnohé z nich výslovne uprednostňujú vnútroštátne právo pri úprave európskych družstiev. Tým sa výrazne znižuje rozsah problematiky upravenej právom EÚ a zvyšuje sa úloha vnútroštátneho práva. Regulácia európskych družstiev nie je úplne nadnárodná. Nevyhnutným dôsledkom je, že v skutočnosti **neexistuje jedno európske družstvo, ale 30 modelov európskeho družstva**, čo zodpovedá počtu členských

⁷ Pozri <https://ica.coop/en/cooperatives/cooperative-identity> a Usmernenie ICA k zásadám družstevníctva <https://ica.coop/sites/default/files/2021-11/ICA%20Guidance%20Notes%20EN.pdf>.

⁸ Pozri [odporúčanie R193 – Odporúčanie o podpore družstiev, 2002 \(č. 193\)](#).

⁹ Pozri Fajardo-García, G., Fici, A., Henrý, H., Hiez, D., Meira, D. A., Muenker, H.-H., Snaith, I., *Principles of European Cooperative Law. Principles, Commentaries and National Reports* (Zásady európskeho družstevného práva. Zásady, komentáre a národné správy), Intersentia, 2017.

¹⁰ Pozri aj Fici, A., „An Introduction to Cooperative Law“ (Úvod do družstevného práva), in: Cracogna, D., Fici, A., Henrý, H. (eds.), *International Handbook of Cooperative Law* (Medzinárodná príručka družstevného práva), Springer, 2013.

štátov EÚ/EHP a uplatniteľných vnútroštátnych právnych predpisov. Z toho istého dôvodu sa širokým uplatňovaním vnútroštátneho práva na európske družstvá znižujú rozdiely medzi európskym družstvom a družstvom založeným podľa vnútroštátneho práva krajiny zápisu európskeho družstva.

Okrem toho nie je možné ľahko určiť uplatniteľné vnútroštátne právo, pretože podľa odkazov v nariadení o európskych družstvách môže pozostávať z osobitných vnútroštátnych právnych predpisov, ktorými sa vykonáva nariadenie o európskych družstvách [článok 8 ods. 1 písm. c) bod i)], z vnútroštátnych družstevných právnych predpisov (napríklad článok 17 ods. 1) a dokonca aj z vnútroštátnych právnych predpisov o verejných akciových spoločnostiach (napríklad článok 17 ods. 1) a vnútroštátneho práva všeobecne (napríklad článok 7 ods. 4). V dôsledku vzájomného pôsobenia medzi právom EÚ a vnútroštátnymi právnymi predpismi je súčasný právny rámec pre európske družstvo nielen premenlivý v závislosti od krajiny zápisu, ale vo všeobecnosti aj mimoriadne zložitý.

Pokiaľ ide o osobitné vnútroštátne právne predpisy a pravidlá prijaté členskými štátmi na vykonávanie nariadenia o európskych družstvách podľa článku 8 ods. 1 písm. c) bodu i), situácia sa v jednotlivých krajinách líši.

Vo väčšine členských štátov bol prijatý osobitný zákon na vykonávanie nariadenia o európskych družstvách. V niektorých členských štátoch sa týmito osobitnými zákonmi do zákonov o družstvách (napr. v Bulharsku, vo Francúzsku a v Slovinsku) a do iných vnútroštátnych právnych predpisov (najmä do zákonov o zápise obchodných organizácií) zaviedli *ad hoc* ustanovenia, aby sa zohľadnili európske družstvá.

V niektorých členských štátoch sú európske družstvá uznané a upravujú sa vo všeobecných právnych predpisoch týkajúcich sa iných právnych typov organizácií, ako napríklad v belgickom zákonníku o spoločnostiach a združeníach z roku 2019, kde sa európskym družstvám osobitne venujú články 16:1 – 16:12.

V iných členských štátoch, napríklad v Taliansku, na Malte a v Portugalsku, bolo prijaté rozhodnutie neprijat' žiadny vykonávací predpis. Na Malte sa takýto právny predpis považoval za zbytočný, zatiaľ čo v Taliansku sa európske družstvá riešili v dvoch ministerských aktoch.

Okrem právnych predpisov, ktorými sa vykonáva nariadenie o európskych družstvách, členské štáty prijali aj osobitné právne predpisy na transpozíciu smernice o účasti zamestnancov, ktorou sa dopĺňa nariadenie o európskych družstvách, do vnútroštátneho práva.

2.3. Zápis európskych družstiev do registra

Európske družstvá sa musia zapisovať do registra v členskom štáte, v ktorom chcú mať ústredie. Na úrovni EÚ ani na vnútroštátnej úrovni neexistuje osobitný register pre európske družstvá, ale európske družstvá sa zapisujú do národného registra určeného príslušným vnútroštátnym právom „v súlade s právom uplatňovaným na akciové spoločnosti“ (článok 11 ods. 1 nariadenia o európskych družstvách). Povinnosť zverejniť oznámenie o zápise (a výmaze zápisu) európskeho družstva v *Úradnom vestníku Európskej únie* podľa článku 13 nie je jednoduchý spôsob, ako získať informácie o existujúcich európskych družstvách, a to aj preto, že existujú dôkazy, že táto povinnosť nebola v minulosti splnená.

Pokiaľ ide o národné registre, v ktorých sú európske družstvá zapísané, situácia sa v jednotlivých krajinách líši.

Vo väčšine prípadov sa európske družstvá zapisujú do národného obchodného registra spolu s družstvami a spoločnosťami založenými podľa vnútroštátneho práva. V niektorých krajinách, napríklad v Nemecku a Írsku, sa musia zapisovať do osobitného registra družstiev. V iných krajinách, napríklad v Taliansku, sa európske družstvá, rovnako ako všetky ostatné družstvá, musia zapísať do obchodného registra aj do registra družstiev (v Taliansku zápis do registra podnikov automaticky znamená zápis do registra družstiev). V Španielsku sa európske družstvá musia zapísať do obchodného registra, zatiaľ čo družstvá založené podľa vnútroštátneho práva sa zapisujú do registra družstiev.

Online zápis do registra je možný s výnimkou niektorých krajín, napríklad v prípade Cypru, v ktorých nebol vytvorený online postup zápisu európskych družstiev do registra družstiev, zrejme z dôvodu nedostatočného záujmu o zakladanie európskych družstiev. Vo Fínsku sa družstvá nemôžu online zapisovať do obchodného registra a rovnaké pravidlo platí aj pre európske družstvá (hoci v tejto krajine nie sú zapísané žiadne európske družstvá). Podobne je to aj na Islande, kde neexistuje formulár žiadosti o zápis tohto typu organizácií do registra družstiev, a v Poľsku, pokiaľ ide o zápis európskych družstiev do registra družstiev.

V krajinách, ako sú Cyprus a Portugalsko, kde neexistujú právne predpisy, ktorými sa vykonáva nariadenie o európskych družstvách, sa diskutovalo o tom, do ktorého registra sa európske družstvá majú zapisovať (pričom v oboch členských štátoch nie sú zapísané žiadne európske družstvá).

2.4. Zdaňovanie

V odôvodnení 16 nariadenia o európskych družstvách sa vysvetľuje: „Toto nariadenie nepokrýva ostatné právne oblasti, ako je zdaňovanie, hospodárska súťaž, duševné vlastníctvo alebo platobná neschopnosť. Preto v uvedených oblastiach a v ostatných oblastiach, ktoré nepokrýva toto nariadenie, platia ustanovenia práva členských štátov a práva Spoločenstva.“

Nariadenie o európskych družstvách preto neobsahuje žiadne ustanovenia o daňovom práve a európske družstvá nemajú osobitný daňový režim, ale v súlade so zásadou nediskriminácie stanovenou v článku 9, v ktorom sa uvádza, že „podľa tohto nariadenia sa s SCE zaobchádza v každom členskom [štáte] tak, akoby to bolo družstvo podľa právnych predpisov členského štátu, v ktorom má svoje sídlo“, podliehajú rovnakému daňovému režimu ako družstvá založené podľa vnútroštátneho práva, t. j. daňovému režimu, ktorý pre družstvá založené podľa vnútroštátneho práva stanovuje členský štát, v ktorom je európske družstvo zapísané.

3. Mapovanie európskych družstiev

Nariadenie o európskych družstvách bolo prijaté 22. júla 2003 a nadobudlo účinnosť 18. augusta 2006.

V štúdii z rokov 2009/2010, ktorá bola vypracovaná v rámci prípravy správy Európskej komisie o uplatňovaní nariadenia o európskych družstvách, sa uvádza, že k **8. máju 2010 existovalo 17 európskych družstiev**¹¹.

V následnej správe Komisie z roku 2012 o uplatňovaní nariadenia o európskych družstvách sa uvádza, že k **22. novembru 2011**¹² existovalo **24 európskych družstiev**.

Podľa neoficiálneho zoznamu, ktorý rozposlal inštitút Libertas, bolo k **25. augustu 2018 zapísaných 42 európskych družstiev**¹³.

Aktuálne údaje k **30. júnu 2024** preukazujú vývoj uplatňovania nariadenia o európskych družstvách.

Po takmer 18 rokoch od nadobudnutia účinnosti nariadenia o európskych družstvách je v 30 krajinách EÚ/EHP **zapísaných 113 európskych družstiev**, z ktorých 75 je aktívnych.

Rámček 1: Vývoj počtu európskych družstiev

- V máji 2010: 17 existujúcich európskych družstiev
- V novembri 2011: 24 existujúcich európskych družstiev
- V auguste 2018: 42 zapísaných európskych družstiev
- V júni 2024: 113 zapísaných európskych družstiev, z toho 75 aktívnych

Počet aktívnych európskych družstiev je veľmi malý v porovnaní s počtom 250 000 družstiev, ktoré podľa Európskej komisie existujú v EÚ¹⁴.

Napríklad v **Taliansku je zapísaných takmer 88 000 družstiev**¹⁵, **ale len tri aktívne európske družstvá**. **Vo Francúzsku je takmer 23 000 družstiev**¹⁶, **ale len jedno aktívne európske družstvo**. Napriek tomu treba upozorniť, že „medzi silou a významom družstevného hnutia v krajine a počtom SCE v tejto krajine neexistuje žiadna pozitívna korelácia“¹⁷.

V porovnaní s počtom európskych spoločností (SE) založených podľa nariadenia (ES) č. 2157/2001 je počet európskych družstiev malý. Podľa Európskeho odborového inštitútu (ETUI) bolo v EÚ k 21. marcu 2014 odhadom už 2 125 európskych spoločností¹⁸

¹¹ EURICSE, Cooperatives Europe a EKAI Center, *Study on the implementation of the Regulation 1435/2003 on the Statute for European Cooperative Society (SCE)* [Štúdia o vykonávaní nariadenia (ES) č. 1435/2003 o stanovách Európskeho družstva (SCE)], 2010. Vypracované pre Európsku komisiu v rámci zákazky č. SI2.ACPROCE029211200. Pozri: <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/494bb15b-c34d-4bdf-8518-75d6bde38cbb>.

¹² Správa Komisie Európskemu parlamentu, Rade, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov: Uplatňovanie nariadenia Rady (ES) č. 1435/2003 z 22. júla 2003 o stanovách Európskeho družstva (SCE) [COM(2012) 72 final], <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52012DC0072>.

¹³ Pozri: <https://www.libertas-institut.com/wp-content/uploads/2018/08/sce-list.pdf>.

¹⁴ Pozri: https://single-market-economy.ec.europa.eu/sectors/proximity-and-social-economy/social-economy-eu/cooperatives_en?prefLang=sk&etrans=sk.

¹⁵ Údaje získané z registra družstiev vedeného ministerstvom pre podniky a z agentúry Made in Italy.

¹⁶ Pozri <https://coops4dev.coop/en/4deveurope/france#:~:text=The%20French%20cooperative%20movement%20has, and%2070%25%20of%20retail%20banking>.

¹⁷ Pozri správu Európskej komisie z roku 2012, s. 8.

¹⁸ Pozri <https://www.worker-participation.eu/European-Company-SE/Facts-Figures/Archive-of-SE-facts-figures2/Total-number-of-registered-European-Companies-SEs>.

a v súčasnosti by ich malo byť viac ako 3 000¹⁹. Napríklad v Taliansku sú tri aktívne európske družstvá v porovnaní s približne 80 aktívnymi európskymi spoločnosťami; vo Francúzsku je len jedno aktívne európske družstvo a približne 150 aktívnych európskych spoločností a v Nemecku je 25 aktívnych európskych družstiev a približne 1 000 aktívnych európskych spoločností. Existujú však krajiny, ako napríklad Slovinsko, kde je počet európskych družstiev a európskych spoločností rovnaký (po jednej), a dokonca aj krajiny, ako napríklad Grécko, kde je menej aktívnych európskych spoločností (tri) ako aktívnych európskych družstiev (päť).

Tabuľka 1: Inventár zapísaných európskych družstiev

Krajina	Register ²⁰	Zapísané európske družstvá k júnu 2024		
		Zrušené	Neaktívne	Aktívne
Rakúsko	Obchodný register	2	0	2 (plus 1 pobočka luxemburského európskeho družstva)
Belgicko	Obchodný register	2	0	6
Bulharsko	Obchodný register	neuplatňuje sa	1	1
Chorvátsko	Súdny register	0	0	5
Cyprus	Register družstiev	0	0	0
Česká republika	Obchodný register	0	2	0
Dánsko	Obchodný register	1	0	0
Estónsko	Obchodný register	0	0	1
Fínsko	Obchodný register	0	0	0
Francúzsko	Obchodný register a register spoločností	1	0	1
Nemecko	Register družstiev v obchodnom registri	neuplatňuje sa	0	25 (plus 1 pobočka luxemburského európskeho družstva)
Grécko	Obchodný register	0	0	5
Maďarsko	Obchodný register	7	0	0
Island	Register družstiev	0	0	0
Írsko	Register svojpomocných spolkov	0	0	0
Taliansko	Obchodný register a register družstiev	6	6	3*
Lotyšsko	Obchodný register	0	0	0 (ale 1 pobočka estónskeho)

¹⁹ Pozri: Schmidt, J., *Twenty Years Societas Europaea* (Dvadsať rokov európskych spoločností), in: *European Company Law Journal*, 18, č. 4, 116 (2021).

²⁰ Obchodné registre v krajinách EÚ: https://e-justice.europa.eu/106/SK/business_registers_in_eu_countries

* Podľa národného experta sú dve z týchto európskych družstiev „v likvidácii“. Tretie európske družstvo by malo byť podľa talianskeho práva zrušené, pretože viac ako päť rokov nezverejňuje svoje súvahy.

				európskeho družstva)
Lichtenštajnsko	Obchodný register	2	0	5
Litva	Register právnických osôb	0	0	0
Luxembursko	Obchodný register a register spoločností	0	0	1
Malta	<i>Nevymedzuje sa zákonom</i>	0	0	0
Holandsko	Obchodný register	2	0	1
Nórsko	Obchodný register	0	0	0
Poľsko	Národný súdny register	0	0	1
Portugalsko	<i>Nevymedzuje sa zákonom</i>	0	0	0 (ale 1 pobočka španielskeho európskeho družstva)
Rumunsko	Obchodný register	0	0	3 (plus 1 pobočka talianskeho európskeho družstva v likvidácii)
Slovensko	Obchodný register	3	0	7**
Slovinsko	Obchodný register	0	0	1
Španielsko	Obchodný register	neuplatňuje sa	0	7
Švédsko	Obchodný a priemyselný register	3	0	0
Spolu		29	9	75
		113		

Viac ako **tretina aktívnych európskych družstiev je registrovaná v jednej krajine**, t. j. v Nemecku, zatiaľ čo **13 krajín nemá žiadne aktívne európske družstvo** (t. j. Cyprus, Česká republika, Dánsko, Fínsko, Island, Írsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Nórsko, Portugalsko a Švédsko).

Viac ako polovica aktívnych európskych družstiev (39 zo 75) je registrovaná len v troch krajinách (t. j. v Nemecku, na Slovensku a v Španielsku). Okrem toho sa 80 % všetkých aktívnych európskych družstiev nachádza v siedmich krajinách (t. j. v Belgicku, Grécku, Chorvátsku, Lichtenštajnsku, Nemecku, na Slovensku a v Španielsku).

V deviatich krajinách sa európske družstvo nikdy nezaložilo (t. j. na Cypre, vo Fínsku, na Islande, v Írsku, Litve, Lotyšsku, na Malte, v Nórsku a Portugalsku). Patria sem krajiny ako Fínsko a Portugalsko, kde sú družstvá dobre zavedené a podporované štátom a podliehajú moderným právnym predpisom²¹.

Pozoruhodná je vysoká miera zrušených európskych družstiev v pomere k ich celkovému počtu. Zo 113 v súčasnosti zapísaných európskych družstiev **bolo 29 zrušených** vrátane všetkých troch európskych družstiev založených vo Švédsku, všetkých siedmich európskych družstiev založených v Maďarsku a šiestich z 15 európskych družstiev zapísaných

** Podľa národného experta sú dve z týchto európskych družstiev pravdepodobne neaktívne, pretože za posledné dva roky nezverejnili svoje účtovné závierky.

²¹ Pozri: <https://coops4dev.coop/en/4deveurope/finland> a <https://coops4dev.coop/en/4deveurope/portugal>.

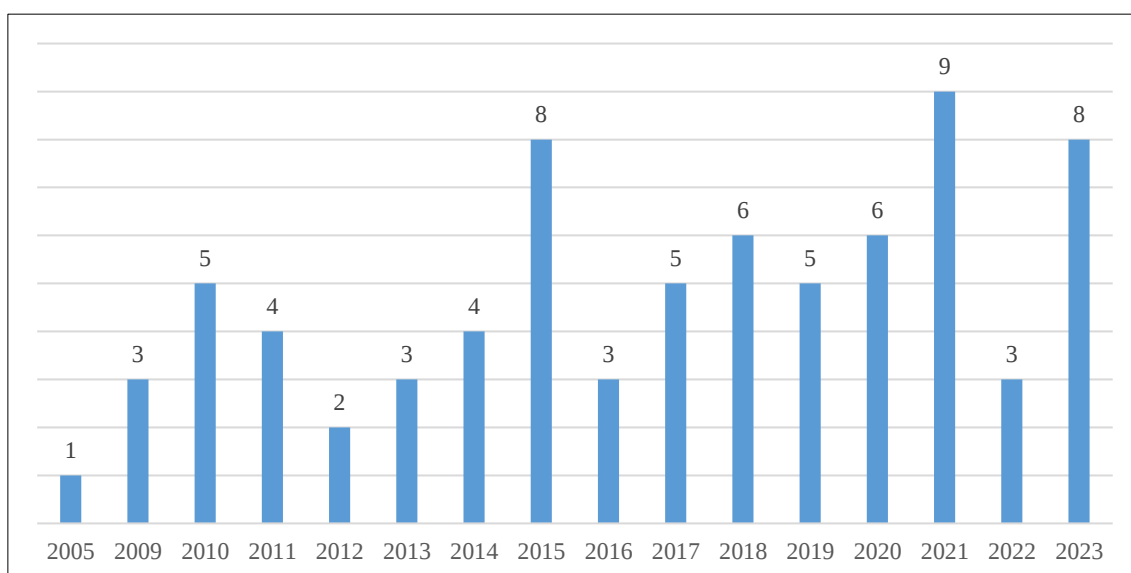
v Taliansku. Skutočný počet zrušených európskych družstiev môže byť ešte vyšší, pretože niektoré z nich sa už nemusia nachádzať v príslušných národných registroch.

Deväť zapísaných európskych družstiev je neaktívnych, z toho šesť v Taliansku. Celkový počet neaktívnych európskych družstiev by však mohol byť vyšší, keďže národní experti naznačujú, že päť európskych družstiev uvedených ako aktívnych je pravdepodobne neaktívnych – z toho jedno je už v procese výmazu z registra.

Rok zápisu 75 aktívnych európskych družstiev je uvedený v grafe 1.

Z údajov vyplýva, že záujem o právnu formu európskeho družstva sa v posledných rokoch zvýšil. Takmer polovica aktívnych európskych družstiev bola zapísaná za posledných šesť rokov (2018 – 2023) a takmer polovica z nich v Nemecku.

Graf 1: Európske družstvá podľa roku zápisu

Pokiaľ ide o zloženie členov aktívnych európskych družstiev, z dostupných údajov vyplýva, že európske družstvá zakladajú fyzické aj právnické osoby, pričom primárne družstvá ich zriedkavejšie využívajú ako sekundárne družstvá na vzájomnú spoluprácu.

Európske družstvá pôsobia v rôznych hospodárskych odvetviach vrátane napr. poľnohospodárstva, finančných služieb, odpadového hospodárstva a recyklácie, bývania, služieb pre podniky. Odvetvie, v ktorom sa európske družstvá podľa všetkého mimoriadne angažujú, je výroba a distribúcia energie, najmä z obnoviteľných zdrojov. Energetické európske družstvá vrátane európskych družstiev pre energiu z obnoviteľných zdrojov existujú v rôznych krajinách, napr. v Rakúsku, Chorvátsku, Nemecku, Rumunsku a Španielsku. Ako sa uvádza ďalej, môže to byť spôsobené schopnosťou družstevného obchodného modelu vytvárať komunity ľudí založené na dôvere, ktoré majú záujem uspokojovať svoje osobitné potreby (namiesto investovania svojho vlastného kapitálu).

Existujú európske družstvá štruktúrované ako spotrebiteľské družstvá, v rámci ktorých sú členovia používateľmi služieb poskytovaných európskym družstvom, a to vrátane európskych družstiev, ktoré fungujú ako „nákupné centrá“ pre svojich členov, a európske družstvá štruktúrované ako výrobné družstvá, v rámci ktorých členovia poskytujú európskemu družstvu výrobné prostriedky alebo tovar na distribúciu a/alebo predaj. Existujú takisto

zamestnanecké európske družstvá v stavebníctve, ale aj v oblasti žurnalistiky a v informačnom sektore, v rámci ktorých členovia pracujú pre svoje európske družstvá.

4. Priaznivé faktory ovplyvňujúce zakladanie európskych družstiev

Podľa EURICSE, Cooperatives Europe a EKAI Center (2010) faktory, ktoré oslovené zainteresované strany (vybrané spomedzi tých subjektov, ktoré sa rozhodli založiť európske družstvo) považujú za priaznivo vplyvajúce na založenie európskeho družstva, sú takéto (v zostupnom poradí podľa dôležitosti):

- hodnota európskeho imidžu,
- demokracia a ďalšie družstevné zásady organizácie,
- cezhraničná povaha obchodného projektu alebo členstva,
- príťažlivosť európskej právnej formy pre ľudí z rôznych krajín,
- možnosť premiestnenia sídla,
- možnosť prijať systém správy, ktorý nie je k dispozícii podľa vnútroštátneho práva.

V správe Európskej komisie z roku 2012, ktorá vychádza z výsledkov verejnej konzultácie (32 odpovedí z 11 krajín), respondenti označili za hlavnú výhodu zriadenia európskeho družstva európsky imidž, ktorý táto právna forma poskytuje. Tento imidž môže pomôcť zakladateľom družstva vstúpiť na trhy, na ktorých je európska značka predajnejšia než tá národná, najmä v odvetviach, ako je poskytovanie sociálnych služieb. Ďalším priaznivým faktorom, ktorý respondenti vyzdvihli, bola symbolická hodnota právnej formy európskeho družstva, ktorá ponúka možnosť vyjadriť skutočnosť, že ide o osobitný družstevný obchodný model – teda model, ktorý sa líši od tradičných kapitálových spoločností tým, že zdôrazňuje hodnoty, ako sú solidarita, demokratická správa, účasť členov a blízkosť s členmi a so zákazníkmi, a ktorého hlavným cieľom je slúžiť záujmom členov, a nie záujmom vedenia.

V podobnom zmysle sa v následnej štúdii uverejnenej v roku 2014 uvádza, že „spoločnou výhodou založenia európskeho družstva je, že členské spoločnosti môžu pôsobiť pod jednotnou značkou na európskej úrovni“²².

Jedným z aspektov zdôraznených v tejto súhrnnej správe je skutočnosť, že takmer žiaden z národných expertov a žiadna zo zainteresovaných strán jednotlivých štátov, s ktorými sa konzultovalo, neuviedli európsky imidž európskeho družstva medzi najdôležitejšími faktormi pri výbere formy európskeho družstva²³. Ukázalo sa, že európske družstvo si v prípadoch, v ktorých bolo založené, vybrali **preto, že ide o formu družstevného podniku**, „na ktorú môžu byť hrdí“. Družstvo sa samo osebe javí ako „**dôveryhodná organizačná forma**, ktorá je nositeľom hodnôt, ktoré ju robia mimoriadne atraktívnou pre zakladateľov a tretie strany. Zástupca jediného európskeho družstva zapísaného v Slovinsku zdôrazňuje

²² DIESIS et al., *Review of European Cooperative Societies – SCER project* (Prehľad európskych družstiev – projekt SCER), 2012 – 2014. Pozri: <https://www.diesis.coop/wp-content/uploads/2018/03/SCER-final-report-24-07-2014.pdf>.

²³ Jediná výnimka sa nachádza v Holandsku, kde jedno európske družstvo vyhlásilo, že jedným z hlavných dôvodov je, že môže využívať hodnotu európskeho imidžu. Naopak, ako uvidíme, hodnotu európskeho imidžu uviedli respondenti, ktorí sa vyjadrili k nepriaznivým faktorom a ktorí okrem európskeho imidžu nevedeli uviesť žiadny iný dobrý dôvod na založenie európskeho družstva.

cezhraničný rozmer európskych družstiev a skutočnosť, že tieto družstvá sú založené na univerzálnych družstevných hodnotách.

Vnútná hodnota družstevnej formy a jej schopnosť právne formovať „komunitu“ a sprostredkovať tretím stranám určitý imidž podniku zrejme môžu odôvodniť významné využívanie európskeho družstva vo viacerých krajinách v oblastiach, ako je výroba čistej a obnoviteľnej energie. Zdá sa, že to platí najmä pre implementáciu pojmu „energetické spoločenstvá“, ako sa uplatňuje v právnom rámci EÚ v oblasti energetiky. Okrem toho sa etika družstevnej formy spája s etikou podnikateľskej činnosti.

To môže takisto vysvetľovať, prečo sa podľa niektorých národných expertov pre európske družstvo zvyčajne rozhodujú ľudia a organizácie, ktoré už poznajú družstevný obchodný model, a to vrátane jednotlivcov, ktorí už sú členmi iných družstiev.

Niektorí respondenti boli presnejší pri identifikácii tých charakteristických prvkov formy európskeho družstva, ktoré ovplyvnili ich rozhodnutie založiť ho.

Prvým z týchto prvkov je **demokratická správa**, ktorú subjekty, ktoré už európske družstvo založili, nepovažujú za „utopický“, ale za veľmi praktický a prospešný prvok pri rozvoji podnikania.

Európske družstvo zapísané v Luxembursku, ako vysvetlil národný expert, pôsobí v oblasti blockchainu. Štruktúra **európskeho družstva** sa veľmi podobala **štruktúre decentralizovanej autonómnej organizácie (DAO)** ²⁴, takže zakladatelia európskeho družstva ju považovali za vhodnú na využitie výhod decentralizácie v podnikaní a štruktúre spoločnosti. Cieľom výberu európskeho družstva bolo poskytnúť právnu formu, ktorá sa vyznačuje participatívnym riadením. Podobne aj národný expert z Lichtenštajnska tvrdí, že „model európskeho družstva podporuje vysokú úroveň účasti členov a demokratického rozhodovania, čo môže byť atraktívne pre družstvá zamerané na inkluzívnosť a zapojenie členov. To by mohlo byť zaujímavé v nových oblastiach, ako sú takzvané decentralizované autonómne organizácie, čo sú subjekty založené na blockchaine, ktoré poskytujú účasť a hlasovacie práva mnohým jednotlivcom.“

Podľa jedného zo zakladateľov nemeckého európskeho družstva, ktoré malo byť pôvodne založené v Luxembursku, bolo cieľom tohto družstva stimulovať spoluprácu rôznych podnikov pôsobiacich v oblasti pozorovania Zeme a dosiahnuť efektívnu spoluprácu medzi podnikmi rôznej veľkosti.

Ďalšími atraktívnymi prvkami modelu európskeho družstva, ktoré respondenti uviedli, sú **nedeliteľné rezervy**, ktoré posilňujú identitu družstiev, možnosť využívať **rôzne štruktúry riadenia**, možnosť mať popri členoch, ktorí sa podieľajú na činnosti európskeho družstva, aj **investujúcich členov a účasť zamestnancov**. Všetky uvedené skutočnosti robia z európskeho družstva organizačnú formu zameranú na ľudí, ktorá je na rozdiel od akciovej spoločnosti schopná vytvoriť cezhraničné spoločenstvo ľudí založené na dôvere. Národný expert z Rumunska (ktorý sa osobne podieľal na založení európskeho družstva) výslovne

²⁴ Porovnaj Hassan, S., De Filippi, P., *Decentralized Autonomous Organization* (Decentralizovaná autonómna organizácia), in: *Internet Policy Review*, 2021: „Decentralizovaná autonómna organizácia je systém založený na blockchaine, ktorý umožňuje ľuďom koordinovať sa a riadiť sa prostredníctvom súboru samovykonávacích pravidiel nasadených v rámci verejného blockchainu a ktorého riadenie je decentralizované (t. j. nezávislé od centrálnej kontroly).“

považuje európske družstvo za „veľmi dobrú právnu formu na vytvorenie spoločenstva, presnejšie energetického spoločenstva“.

Uvedené dôvody síce pomáhajú vysvetliť, prečo zainteresované strany uprednostňujú založenie európskeho družstva pred založením európskej spoločnosti (*Societas Europaea*, SE) alebo založením akciovej spoločnosti podľa vnútroštátneho práva, ale nevysvetľujú, prečo zainteresované strany uprednostňujú založenie európskeho družstva pred družstvom podľa vnútroštátneho práva.

V tejto súvislosti niektorí experti a zainteresované strany uviedli možnosť využitia európskeho družstva na rozšírenie výroby tovaru a poskytovania služieb na európskej úrovni a na zvýšenie konkurencieschopnosti na európskom jednotnom trhu, zatiaľ čo niektoré zainteresované strany zdôraznili **„lepšie“ alebo skôr modernejšie a liberálnejšie pravidlá obsiahnuté v nariadení o európskych družstvách v porovnaní s vnútroštátnymi predpismi o družstvách.**

Napríklad v Bulharsku vnútroštátne právo bráni právnickým osobám založiť družstvo, takže družstvá môžu zakladať len fyzické osoby. Okrem toho bulharské družstvo môže založiť najmenej sedem fyzických osôb. Bulharské družstevné právo navyše umožňuje len dualistický model riadenia družstiev. V tejto krajine preto právnické osoby, ktoré chcú založiť družstvo, môžu využiť len formu európskeho družstva. To isté platí aj pre skupiny osôb, ktoré pozostávajú z menej ako siedmich osôb. Rovnako, ak si zainteresované strany želajú založiť družstvo spravované monistickým modelom, ich jedinou možnosťou je založiť európske družstvo. Možnosť rozhodnúť sa pre monistický model riadenia v krajinách, v ktorých vnútroštátne družstevné právo umožňuje len dualistický model, uviedol ďalší národný expert ako možný dôvod na založenie európskeho družstva v Poľsku.

Podobný názor vyjadrila aj rumunská expertka, takisto v postavení zainteresovanej strany, ktorá je jednou zo zakladateľov rumunského európskeho družstva. Tvrdí, že rumunský zákon o družstvách (zákon č. 1/2005) obsahuje zastarané ustanovenia, ktoré nie sú vhodné na riadenie družstva s viac ako piatimi členmi. Existuje mnoho blokovacích mechanizmov týkajúcich sa rozhodovacieho procesu, zápisu zmien v základnom imaní a radiacom orgáne. Zriadením európskeho družstva možno všetky tieto problémy prekonať.

Francúzsky expert označil za možný dôvod založenia európskeho družstva (a nie družstva podľa vnútroštátneho práva) aj obmedzenia, ktoré sa v rámci francúzskeho družstevného práva kladú na možnosť cudzincov stať sa členmi francúzskeho družstva.

Vytvorenie európskeho družstva však môže byť opodstatnené aj konkrétnejšími dôvodmi. Európske družstvo môže vďaka svojej cezhraničnej povahe predstavovať ideálny spôsob na zjednotenie ľudí a organizácií, ktorí sa cítia byť súčasťou toho istého spoločenstva a majú spoločný projekt napriek tomu, že žijú v rôznych členských štátoch, hoci na hraniciach, ako je to v prípade španielskych európskych družstiev tvorených základnými a strednými školami označovanými ako „ikastola“ z tzv. španielskeho Baskicka (Navarra, Guipuzcoa, Vizcaya a Alava) aj z tzv. francúzskeho Baskicka (Laburdi, Dolná Navarra a Zuberoa).

Výskum uskutočnený v záujme tejto súhrnnej správy preto poukazuje na posun vo faktoroch priaznivo ovplyvňujúcich zakladanie európskych družstiev. Na rozdiel od minulosti už hodnota európskeho imidžu nie je najdôležitejším faktorom. Namiesto toho sa objavujú konkrétnejšie dôvody na podporu výberu právnej formy európskeho družstva. Po prvé, typické črty družstevnej formy, najmä demokratická správa a s ňou spojené hodnoty. Po druhé, medzery vo vnútroštátnom družstevnom práve alebo jeho nedostatky, ktoré

spôsobujú, že nariadenie o európskych družstvách je napriek svojej zložitosti vhodnejšou možnosťou. Pri posudzovaní faktorov, ktoré odrádzajú od výberu európskeho družstva, niektorí respondenti ako hlavný dôvod zhodne uvádzali „nedostatok potreby“. Konštatovali, že družstvá založené podľa vnútroštátneho práva majú rovnaké ciele ako európske družstvá (ako aj to, že družstvá podľa vnútroštátneho práva môžu mať zahraničných členov, pôsobiť v zahraničí a dokonca premiestniť svoje sídlo do zahraničia), pričom sa vyhnú vysokým nákladom spojeným so založením a s fungovaním európskeho družstva.

Niekoľko respondentov vrátane národných expertov a zainteresovaných strán, a to najmä zástupcov národného družstevného hnutia, zdôraznilo zásadnú úlohu nariadenia o európskych družstvách pri ochrane a podpore družstiev. Tým, že sa nariadením o európskych družstvách zdôrazňuje osobitná identita družstiev, sa pomáha zabezpečiť, aby sa s družstvami zaobchádzalo rovnako ako s tradičnými spoločnosťami (podľa práva EÚ aj podľa vnútroštátneho práva), čo bolo podľa preambuly nariadenia o európskych družstvách hlavným dôvodom jeho prijatia.

Podľa niektorých expertov a zainteresovaných strán skutočná hodnota nariadenia o európskych družstvách je „sama osebe“ opodstatnená jeho existenciou, a to napriek jeho obmedzenému praktickému uplatňovaniu. Túto perspektívu zdôraznilo aj niekoľko zainteresovaných strán, s ktorými sa uskutočnili rozhovory v rámci výskumu v rokoch 2009 – 2010, na základe ktorého Európska komisia vypracovala správu z roku 2012.

Táto úloha nariadenia o európskych družstvách je nespochybniteľná, ako vyplýva z rozsudku Súdneho dvora Európskej únie z 8. septembra 2011. V tomto rozsudku zohralo nariadenie o európskych družstvách rozhodujúcu úlohu pri posudzovaní možnej zlučiteľnosti preferenčného daňového zaobchádzania s družstvami s právom EÚ (presnejšie s nariadením o štátnej pomoci) v porovnaní s inými obchodnými organizáciami. Ako zdôraznil národný expert pre Francúzsko a Luxembursko: „Aj právo je diskurz, ktorý poskytuje oficiálny opis sveta. Z tohto hľadiska bolo prijatie európskeho družstva po nariadení EÚ o európskych spoločnostiach veľmi cenné. A tento aspekt nie je len symbolický, ako to možno doložiť príkladom veci Súdneho dvora z roku 2011²⁵. Vzhľadom na súbor pravidiel týkajúcich sa štátnej pomoci Súdny dvor v tejto veci vyhlásil za platné osobitné daňové zaobchádzanie uplatniteľné v prípade družstiev. To bolo možné najmä vďaka existencii nariadenia o európskych družstvách, na ktoré sa Súdny dvor niekoľkokrát odvolal, aby preukázal, že špecifiká družstiev sú súčasťou európskeho práva.“ Expert dospel k týmto záverom: „Nariadenie o európskych družstvách je úspechom, aj keď úspech nie je tam, kde sa predpokladalo. To však nie je dôvod na to, aby sme prestali podporovať vytváranie nových európskych družstiev.“

Ďalším príkladom podpornej úlohy nariadenia o európskych družstvách v prospech družstiev je jeho použitie ako nástroja na zdôvodnenie a ako vzoru na vypracovanie vnútroštátnych právnych predpisov o družstvách v Európe a dokonca aj mimo nej.

²⁵ Rozsudok Súdneho dvora z 8. septembra 2011, Paint Graphos a iní, spojené veci C-78/08 až C-80/08, <https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?jsessionid=A65FBE91A364CB33B64E29674121C4B3?text=&docid=109241&pageId=x=0&doclang=SK&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=11825849>.

5. Nepriaznivé faktory ovplyvňujúce zakladanie európskych družstiev

Podľa EURICSE, Cooperatives Europe a EKA Center (2010) zainteresované strany (151 osôb, s ktorými sa uskutočnili rozhovory, väčšinou z družstiev a organizácií zastupujúcich družstvá) identifikovali ako hlavné nepriaznivé faktory ovplyvňujúce založenie európskeho družstva týchto desať faktorov (v zostupnom poradí podľa dôležitosti):

- nedostatočná informovanosť,
- zložitosť nariadenia o európskych družstvách,
- veľký počet odkazov na vnútroštátne právo,
- malý rozsah družstevných operácií a obmedzené cezhraničné činnosti družstiev,
- neexistencia osobitného daňového režimu,
- vysoká minimálna kapitálová požiadavka,
- náklady na režim účasti pracovníkov,
- náklady na založenie,
- nedostatok výhod,
- nedostatok verejnej podpory.

V správe Európskej komisie z roku 2012, ktorá vychádza z výsledkov verejnej konzultácie o zisteniach a odporúčaníach uvedenej štúdie, respondenti (Komisia dostala celkovo 32 odpovedí z 11 krajín) zdôraznili ako najzávažnejší problém nedostatočnú informovanosť o európskom družstve, po ktorej nasledovali náklady na založenie, zložitý postup, ktorý treba dodržať, v dôsledku veľkého počtu odkazov na vnútroštátne právo a právna neistota spojená s tým, ktoré právo sa v jednotlivých prípadoch uplatňuje. Mnohé zúčastnené strany takisto vnímajú minimálnu kapitálovú požiadavku vo výške 30 000 EUR ako prekážku, prinajmenšom z hľadiska fyzických osôb, ktoré si chcú zriadiť malé európske družstvá na účely cezhraničnej spolupráce. Niektorí respondenti považovali za nepriaznivý faktor pravidlá účasti zamestnancov, keďže sú podľa nich ťažkopádne a zložité, kým zamestnanecké organizácie a ďalší respondenti v tejto oblasti neuviedli žiadne problémy.

Zistenia tejto štúdie nie sú podstatne odlišné.

„**Nedostatok potreby**“ a „**nedostatok výhod**“ nariadenia o európskych družstvách zostávajú podľa expertov a zainteresovaných strán z rôznych členských štátov najrozšírenejšími právnymi faktormi obmedzeného počtu európskych družstiev. „**Nedostatok vedomostí**“ o európskych družstvách naďalej predstavuje hlavný faktor, ktorý nesúvisí s právom. Tieto faktory sú zas ďalej podporené špecifickými motiváciami (zoradenými podľa frekvencie, s akou ich uvádzali národní experti a zainteresované strany, s ktorými sa konzultovalo):

- **možnosť využiť družstvo založené podľa vnútroštátneho práva s nižšími nákladmi** na splnenie rovnakých cieľov ako európske družstvo, a to aj vzhľadom na to, že družstvá podľa vnútroštátneho práva môžu prijímať zahraničných členov, môžu

vykonávať činnosť v zahraničí a vďaka judikatúre Súdneho dvora²⁶ a nedávnym právnym predpisom EÚ²⁷ môžu voľne vykonávať cezhraničné operácie, ako je premiestnenie sídla a zlúčenie alebo splynutie,

- **miestny rozmer družstevnej činnosti a malý rozsah družstevných operácií**, ktoré sú zvyčajne zakorenené vo svojich komunitách a venujú sa uspokojovaniu miestnych potrieb,
- **zložitosť nariadenia o európskych družstvách**, ktorá zvyšuje náklady na založenie a fungovanie európskeho družstva, najmä v porovnaní s družstvom založeným na vnútroštátnom práve, ktorého právny rámec zainteresované strany, ako aj verejné subjekty zaoberajúce sa družstvami, ich zápisom do registra a dohľadom nad nimi, lepšie poznajú,
- nedostatočná nezávislosť práva EÚ od vnútroštátneho práva v dôsledku **veľkého počtu odkazov na vnútroštátne právo** v nariadení o európskych družstvách,
- **vysoké minimálne základné imanie** potrebné na založenie európskeho družstva, najmä vzhľadom na to, že podľa vnútroštátneho práva sa vyžaduje veľmi nízke alebo žiadne minimálne základné imanie,
- **chýbajúci osobitný daňový režim**,
- **obmedzené vedomosti o európskych družstvách** vo všeobecnosti, a najmä medzi konzultantmi a odborníkmi,
- ťažkosti pri plnení **cezhraničnej požiadavky**, najmä v tých členských štátoch (ako je Cyprus a Írsko), ktoré nemajú spoločnú hranicu s inými členskými štátmi,
- **negatívne vnímanie** družstiev v niektorých členských štátoch (t. j. v postsovietskych krajinách)²⁸,
- **celkovo nízka miera využívania družstiev** v niektorých členských štátoch,
- **nedostatok verejnej podpory**,
- **náklady na režim povinnej účasti zamestnancov**, ktorý sa považuje za zbytočnú požiadavku v organizáciách, ako sú družstvá, ktoré konajú v záujme svojich členov,
- **odpor voči niektorým ustanoveniam nariadenia o európskych družstvách** – napríklad voči pravidlu, ktorým sa umožňuje európskemu družstvu rozdeliť zisk členom ako dividendy zo základného imania bez výslovných obmedzení – ktoré sa považujú za ustanovenia v rozpore s družstevnými zásadami zakotvenými vo vnútroštátnom práve (napr. v Portugalsku)²⁹.

²⁶ Zoznam relevantných rozsudkov týkajúcich sa slobody usadiť sa (vrátane družstiev) je veľmi dlhý a zahŕňa prinajmenšom tieto rozhodnutia: Daily Mail (C-81/87); Centros (C-212/97); Überseering (C-208/00); Inspire Art (C-167/01); Sevic (C-411/03); Cartesio (C-210/06); Vale (C-378/10).

²⁷ Porovnaj smernicu (EÚ) 2019/2121, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2017/1132, pokiaľ ide o cezhraničné premeny, zlúčenia alebo splynutia a rozdelenia.

²⁸ EISMEA, *Benchmarking the socio-economic performance of the EU social economy: improving the socio-economic knowledge of the proximity and social economy ecosystem* (Referenčné porovnávanie sociálno-ekonomickej výkonnosti sociálneho hospodárstva EÚ: zlepšenie sociálno-ekonomických vedomostí o ekosystéme proximitného a sociálneho hospodárstva). Autori: Carini, C., Galera, G., Tallarini, G., Chaves Avila, R., et al. Luxemburg: Úrad pre vydávanie publikácií Európskej únie, 2024. <https://data.europa.eu/doi/10.2826/880860>.

Odporúčania na ďalšie politické opatrenia

Tieto odporúčania vychádzajú z analýzy v tejto správe a z výsledkov seminára, ktorý sa konal 26. septembra 2024 a na ktorom sa zúčastnili zainteresované strany s cieľom posúdiť uplatňovanie nariadenia o európskych družstvách. Nasledujúce návrhy konkrétne odrážajú závery zainteresovaných strán o možných zlepšeniach nariadenia o európskych družstvách, pričom zahŕňajú ich poznatky o tom, ktoré aspekty nariadenia sú účinné a ktoré nie.

- **Odporúčanie č. 1:** Nariadenie o európskych družstvách by sa malo zachovať, pretože má pre družstevné hnutie a európskych občanov zásadný význam, keďže poskytuje inštitucionálne uznanie družstevného modelu na európskej úrovni. Nedávny vývoj ešte zvýšil jeho význam, najmä ako nástroja na podporu cezhraničných činností v odvetviach, ako je energetika a bývanie.
- **Odporúčanie č. 2:** Nariadenie o európskych družstvách by sa mohlo zmeniť s cieľom zlepšiť jeho praktické využitie a lepšie ho zladit' s najnovšími spoločenskými trendmi, čím by sa podporilo zakladanie potenciálnych nových európskych družstiev. Konkrétne zmeny by sa mohli zamerať na zníženie zložitosti nariadenia a zníženie nákladov na založenie európskeho družstva prostredníctvom:
 - zníženia počtu odkazov na vnútroštátne právo,
 - zníženia minimálnej kapitálovej požiadavky (v súčasnosti vo výške 30 000 EUR),
 - začlenenia digitálneho pokroku a digitálnych nástrojov na zníženie administratívnej záťaže.
- **Odporúčanie č. 3:** Európska únia, členské štáty a družstevné hnutie by mali lepšie propagovať nariadenie o európskych družstvách. Propagácia by mala zahŕňať aspoň tieto opatrenia:
 - organizácia kampaní zameraných na zvyšovanie povedomia na všetkých úrovniach (vrátane družstevného hnutia, právnych poradcov, notárov, účtovníkov, podnikateľov, verejných inštitúcií, registračných orgánov atď.) s cieľom zvýšiť porozumenie v súvislosti s európskym družstvom a jeho možným využitím,
 - šírenie osvedčených postupov súvisiacich s využívaním európskeho družstva v odvetviach hospodárstva, v ktorých slúži ako vhodná právna forma, napríklad v oblasti energetiky a bývania,
 - financovanie štúdií s cieľom identifikovať nové trendy vo využívaní formy európskeho družstva a poukázať na potenciálne výhody európskych družstiev, napríklad z hľadiska ich významu pri realizácii decentralizovaných autonómnych organizácií.
- **Odporúčanie č. 4:** Podporou rozvoja európskych družstiev prostredníctvom účelového financovania by sa posilnil ich vplyv a podporil rozmach tohto sektora.

Ako sa skontaktovať s EÚ?

Osobne

V rámci celej Európskej únie existujú stovky centier Europe Direct. Adresu najbližšieho centra nájdete online na webovom sídle (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_sk).

Telefonicky alebo písomne

Europe Direct je služba, ktorá odpovedá na vaše otázky o Európskej únii. Kontaktovať ju možno:

na bezplatnom telefónnom čísle: 00 800 6 7 8 9 10 11 (niektorí operátori môžu tieto hovory spoplatňovať),
na štandardnom telefónnom čísle: +32 22999696,
pomocou kontaktného formulára: european-union.europa.eu/contact-eu/write-us_sk.

Hľadanie informácií o EÚ

Online

Informácie o Európskej únii vo všetkých úradných jazykoch EÚ sú k dispozícii na webovom sídle Európa (european-union.europa.eu).

Publikácie EÚ

Publikácie EÚ si môžete prezrieť alebo objednať na webovom sídle: op.europa.eu/sk/publications. Ak chcete získať viac než jeden výtlačok bezplatných publikácií, obráťte sa na službu Europe Direct alebo svoje miestne informačné centrum (european-union.europa.eu/contact-eu/meet-us_sk).

Právo EÚ a súvisiace dokumenty

Prístup k právnym informáciám z EÚ vrátane všetkých právnych predpisov EÚ od roku 1951 vo všetkých úradných jazykoch získate na portáli EUR-Lex (eur-lex.europa.eu).

Otvorené údaje EÚ

Portál data.europa.eu poskytuje prístup k otvoreným súborom údajov od inštitúcií, orgánov a agentúr EÚ. Tieto súbory údajov možno stiahnuť a opätovne bezplatne použiť na komerčné aj nekomerčné účely. Portál takisto poskytuje prístup k množstvu súborov údajov z európskych krajín.

ISBN 978-92-68-22976-7

